

RISICO-INVENTARISATIE DE WEID TE CASTRICUM

LUPGENS EN PARTNERS (STICHTING SIG)

13 augustus 2012
076558654:0.4 - Concept
B01043.200918.0100

Inhoud

Samenvatting	3
1 Inleiding en Doel Onderzoek.....	4
1.1 Onderzoeksgebied	4
1.2 Geologie en bodem	4
1.3 Archeologische Waarden.....	6
1.3.1 Archeologisch Informatie Systeem (Archis).....	6
1.3.2 Archeologische Verwachting	9
1.4 Gemeentelijke archeologische beleids- en verwachtingskaart.....	9
1.4.1 Verwachtings- en beleidsadvieskaarten	9
1.5 Advies en aanbevelingen.....	11
1.5.1 Advies	11
Bijlage 1 Literatuur	12
Bijlage 2 Waarnemingen.....	13
Bijlage 3 Plan en onderzoeksgebied.....	14
Bijlage 4 Archeologische monumenten (AMK Terreinen)	15
Colofon.....	17

Samenvatting

Het voornemen is om aan de Walstro te Castricum 12 appartementen voor senioren en 24 zorgstudio's te bouwen ten behoeve van mensen met een verstandelijke beperking. In het kader van het wijzigingsbesluit bestemmingsplan/aanvraag bouwvergunning moet archeologisch onderzoek worden uitgevoerd.

Om inzicht te krijgen in de archeologische situatie van het gebied, in relatie met de te verwachten verstoringen als gevolg van de bouw, is in overleg met de opdrachtgever besloten eerst een inventarisatie uit te voeren. Op basis van de resultaten uit deze inventarisatie kan worden besloten of archeologisch vooronderzoek noodzakelijk is.

Het plangebied ligt in het Oer-IJ getijdengebied. Vanuit het gemeentelijk beleid en regelgeving betekent dit dat hier beleidscategorie 4 geldt. Hiervoor bestaat een ontheffingscriterium van 500 m² en verstoring dieper dan 40 cm. Dit houdt in dat er geen onderzoek vereist is als de verstoring kleiner dan 500 vierkante meter is of als de graafwerkzaamheden niet dieper gaan dan 40 cm onder het maaiveld. Het gebouw zelf beslaat bij benadering 1200 m². De fundering, liggend op de palen, gaat dieper dan 40 cm. Het ontwerp van het te realiseren gebouw overschrijdt beide criteria. Archeologisch vooronderzoek in het kader van de planvorming is daarmee verplicht voor dit project.

Het advies is om in overleg met de gemeente Castricum een archeologisch vooronderzoek te laten uitvoeren in de vorm van verkennende boringen conform het beleid van de gemeente Castricum.

Deze risico-inventarisatie behoort niet tot de reguliere archeologische onderzoekscyclus (Archeologische Monumenten Zorg, AMZ – Cyclus). Volgens deze cyclus zal indien de plannen boven de vrijstellings-eisen komen eerst een archeologisch bureauonderzoek moeten worden opgesteld om als basis te dienen voor het verkennende booronderzoek. Het gemeentelijk beleid is recentelijk vastgesteld op basis van een bureauonderzoek. De opzet en diepgang van het gemeentelijk onderzoek voor dit plangebied lijken ruim voldoende om over te gaan tot een vooronderzoek door middel van boringen.

1

Inleiding en Doel Onderzoek

Aanleiding voor dit onderzoek is het voornemen om aan de Walstro te Castricum 12 appartementen voor senioren en 24 zorgstudio's te bouwen ten behoeve van mensen met een verstandelijke beperking. Ten behoeve van het wijzigingsbesluit bestemmingsplan/aanvraag bouwvergunning dient archeologisch onderzoek te worden uitgevoerd.

Om inzicht te krijgen in de archeologische situatie van het gebied in relatie tot de te verwachten verstoringen ten gevolge van de bouw van de appartementen en zorgstudio's, is in overleg met de opdrachtgever besloten allereerst een risicoanalyse uit te voeren. Op basis van de resultaten uit deze inventarisatie kan worden besloten of een bureauonderzoek noodzakelijk is.

1.1 ONDERZOEKSGBIED

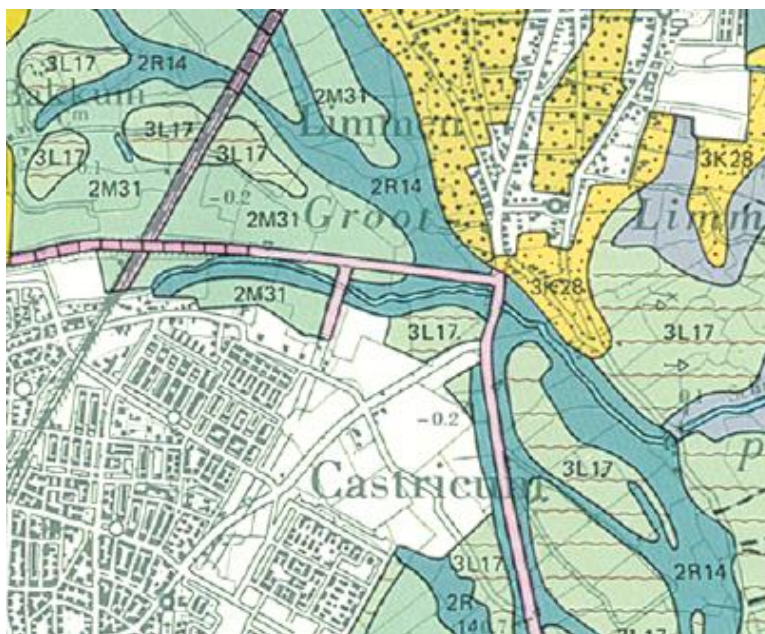
Het onderzoeksgebied ligt in Castricum aan de Walstro. Het plangebied heeft een omvang van 45 meter bij 50 meter. Bij benadering een oppervlakte van 2250 m².

1.2 GEOLOGIE EN BODEM

Direct achter de duinen liggen de wallen en vlakten van het Noordhollandse landschap. Deze wallen zijn ontstaan door de invloeden van wind, rivieren en zee vanaf 3000 v. Chr. Castricum ligt in het voormalige Oer-IJ: het estuarium (getijdengebied) dat tussen 2500 v. Chr. tot omstreeks het begin van de jaartelling actief was in het gebied tussen Heemskerk en Alkmaar (Vestigia 2011).

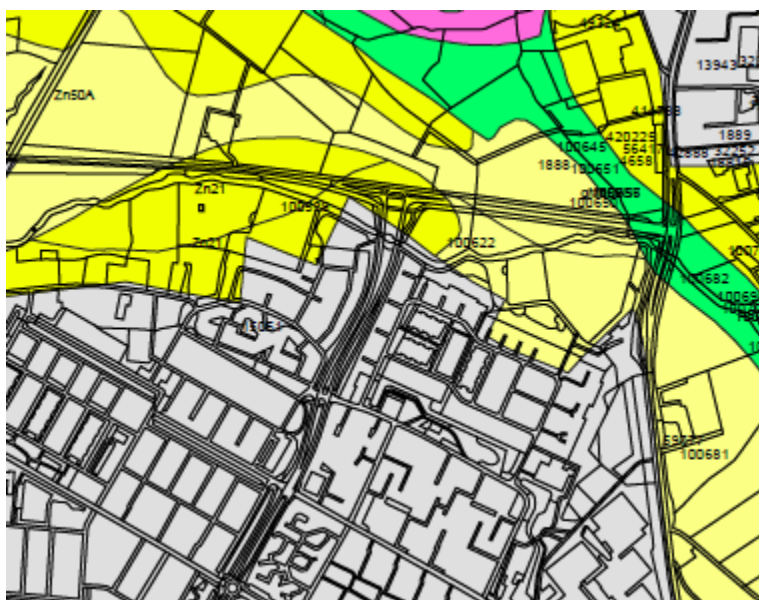
Geomorfologie

Castricum ligt in een binnendelta (2M31 en 3L17, geomorfologische kaart Stiboka 1979, afbeelding 1). Deze binnendelta heeft in de omgeving van het plangebied een noordoostelijke en oostelijke zee-erosiegeul (2R14). Direct ten noorden van de bebouwing van Castricum ligt een strandwal (4K28, 3K28) die echter door het Oer-IJ estuarium is aangetast en doorsneden.

Afbeelding 1: Uitsnede Geomorfologische kaart (Stiboka 1979).

Op de bodemkaart uit Archis ¹ is te zien dat de bodem goed gerelateerd is aan de geomorfologie (afbeelding 2). De bodem van de zee-erosiegeul bestaat uit zandige klei (knippige poldervaaggronden Zavel, gMn52C-II). De overige bodems ten noorden van Castricum bestaan uit vlakvaaggronden. Deze gronden zijn gevormd met zwak lemig fijn of matig fijn zand (kalkhoudende vlakvaaggrond kZn50A of kalkloze vlakvaaggrond Zn21).

Afbeelding 2: Uitsnede uit de bodemkaart met het noordelijke deel van Castricum

Op de bodemkaart valt op dat alle bodems bestaan uit vaaggronden, die als kenmerk hebben dat er geen of slechts een zwakke bodemvorming heeft plaatsgevonden. Voor de archeologie is dit nadelig omdat

¹ Archis II, Archeologisch Informatiesysteem, Rijksdienst Cultureel Erfgoed (RCE) Amersfoort

landschapsreconstructie moeilijker wordt door het ontbreken van duidelijke bodems en daarmee ook het bepalen van gunstige bewoningslocaties en de daaraan gerelateerde archeologische verwachting.

1.3 ARCHEOLOGISCHE WAARDEN

Het plangebied ligt in het Oer-IJ estuarium dat vooral vanaf de Late IJzertijd en de Romeinse Tijd bewoond is geweest (Alkemade 2011). Bewoning uit perioden vroeger dan de IJzertijd is buiten het plangebied op de strandwallen aangetroffen, bijvoorbeeld in het meer naar het oosten gelegen Akersloot (opgraving Klein Dorregeest). Op deze locatie zijn sporen van bewoning uit het Late Neolithicum aangetroffen (2400 tot 1900 v. Chr.).

In het gebied rond Castricum is er een grote toename van bewoning vanaf de Laat Romeinse tijd/Vroege Middeleeuwen en de Volle Middeleeuwen (450 – 1250 n. Chr.). In de periode tussen 450 en 1250 n. Chr. is er daarentegen weinig bewoning in en rond het huidige bebouwde gebied van Castricum. Vanaf de Late Middeleeuwen is er een toename van bewoning als gevolg van de grootschalige ontginningsactiviteiten en de ingebruikname van het landschap door de mens (Alkemade 2011).

1.3.1 ARCHEOLOGISCH INFORMATIE SYSTEEM (ARCHIS)

In het Archeologisch Informatiesysteem (Archis II) van de Rijksdienst van het Cultureel Erfgoed (RCE) staat de archeologische informatie landelijk opgeslagen. Deze informatie bestaat uit waarnemingen en onderzoeken van amateurarcheologen en professionele archeologen en bedrijven. Tevens zijn de bekende archeologische waarden in de vorm van AMK terreinen in deze database opgenomen.

Archeologische waarnemingen en terreinen

Voor het plangebied is een zone van 750 meter om het plangebied genomen om zo een representatief beeld te krijgen van de archeologische waarnemingen en terreinen in het gebied (Tabel 1 en Bijlage 2).

Waarnemingsnummer	Toponiem	Complex	Datering begin	Datering eind	Datum waarneming / Vinder
59777	Zuidermaatweg	Onbekend	Late IJzertijd (250 – 12 v.Chr.)	Nieuwe tijd (1500 tot Heden)	
15051	Brakersweg	Nederzetting	Vroege Middeleeuwen C ²	Late Middeleeuwen	1978 / Archeologische werkgroep
100539		Onbekend	Romeinse tijd (12 v. Chr. – 450 N.Chr.)	Romeinse tijd	1985 / Raap
100645	Groot-Limmerpolder; Provinciale weg (AMK 1888)	Nederzetting, onbepaald	Late Middeleeuwen (1050 – 1500 n. Chr.)	Nieuwe tijd	1985 / Raap
100622	RAAP objectnr: LHE021	Onbekend	Vroege Middeleeuwen	Late Middeleeuwen	1985 / Raap
100650	Groot-Limmerpolder; Provinciale weg (AMK 1888)	Nederzetting, onbepaald	Vroege Middeleeuwen A	Vroege Middeleeuwen B	1985 / Raap
100651	Groot-Limmerpolder; Provinciale weg (AMK 1888)	Nederzetting, onbepaald	Late Middeleeuwen	Late Middeleeuwen	1985 / Raap
100656	Groot-Limmerpolder; Provinciale weg (AMK 1888)	Nederzetting, onbepaald	Vroege Middeleeuwen C	Late Middeleeuwen	1985 / Raap
100657	Groot-Limmerpolder; Provinciale weg (AMK 1888)	Nederzetting, onbepaald	Late Middeleeuwen	Late Middeleeuwen	1985 / Raap
100681	RAAP objectnr: LHD029	Onbekend	Late Middeleeuwen	Nieuwe tijd	1985 / Raap

Tabel 1: Waarnemingen binnen 750 meter

De waarnemingen in Tabel 1 zijn in een zone van 750 meter rond het plangebied aanwezig. Vijf van de waarnemingen zijn afkomstig van het archeologische terrein 1888. De overige waarnemingen geven aan dat er vindplaatsen te verwachten zijn, maar deze zijn nog niet verder onderzocht. Het verschil tussen de kolom 'Datering begin' en 'Datering einde' is deels te verklaren omdat vondsten niet exact in één periode zijn te plaatsen of omdat er sprake is van langere of herhalende bewoning.

² De vroege Middeleeuwen D is in het archeologische basisregister opgenomen als met een datering van 900 tot 1050 n. Chr. (Vroege Middeleeuwen A, 450 tot 525 n. Chr., B 525 tot 725 n. Chr., C 725 tot 900 n. Chr.).

Archeologische terreinen

Ten noorden van het plangebied zijn twee archeologische vindplaatsen, aangeduid als archeologische terreinen. AMK terrein 1888 is een terrein van hoge archeologische waarde. Het gaat hier om een nederzetting met bewoningsporen vanaf de Vroege tot en met de Late Middeleeuwen. Het terrein ernaast, AMK 4658, is waarschijnlijk het oostelijke deel van de nederzetting 1888. Omdat deze vindplaats door egalisatie (deels) verstoord is, heeft dit terrein een aanduiding van archeologische waarde in plaats van hoge waarde. In de gemeente Castricum is dit terrein als sleutelsite aangegeven, een vindplaats die van belang is voor toekomstig onderzoek in de gemeente Castricum (Alkemade 2011).

Deze sleutelsite wordt als volgt omschreven; "In 2003 en 2004 vond in Limmen grootschalig nederzettingsonderzoek plaats door het AAC/Projectenbureau van de UvA. Op de flank van de strandwal werden langs een voormalige weg de resten teruggevonden van diverse middeleeuwse boerderij-erven uit de 9^e tot in de 13^e eeuw. Hiermee is voor het eerst een ruimer inzicht ontstaan in de ontwikkeling van een middeleeuwse plattelandsnederzetting in het West-Nederlandse strandwallengebied. Mogelijk zetelde in een van de huisplaatsen een lokale heer en betreft het daarmee een centrale hof. De aanwezigheid van een begraving uit de 8^e eeuw en de restanten van de activiteiten van een edelsmid zijn mogelijk ook aanwijzingen voor de zich ontwikkelende sociale hiërarchie in de loop van de Vroege Middeleeuwen.

Onderzoeksmeldingen

Onderzoeknummer	Toponiem	Soort Onderzoek
22773	Provinciale weg N513	Archeologische booronderzoek
46786		Archeologisch Bureauonderzoek
46606		Archeologisch Bureauonderzoek
10313	Ruilverkaveling Limmen-Heiloo, een archeologische kartering, inventarisatie en waardering	Archeologische booronderzoek
42142	Brakersweg 67-69	Archeologisch Bureauonderzoek
26914		Archeologisch Bureauonderzoek
37186	Rijksweg 1, terrein De Krocht	Archeologisch proefsleuvenonderzoek

Tabel 2: Onderzoeken binnen 750 meter

De meeste onderzoeken in de omgeving zijn bureauonderzoeken. Van de uitgevoerde veldonderzoeken is vooral onderzoek 10313, een veldkartering uitgevoerd in 1987 ten behoeve van de ruilverkaveling Limmen-Heiloo, verantwoordelijk voor het grootste deel aan waarnemingen in het onderzoeksgebied (Ravensloot 1987).

1.3.2 ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING

In Archis is de archeologische verwachting of trefkans weergegeven op de Indicatieve kaart van Archeologische Waarden (IKAW). Op deze kaart is voor het plangebied de zuidelijk helft aangegeven met een hoge verwachting en de noordelijke helft met een middelhoge verwachting op het aantreffen van archeologische waarden.

1.4 GEMEENTELIJKE ARCHEOLOGISCHE BELEIDS- EN VERWACHTINGSKAART

De gemeente Castricum heeft voor haar grondgebied een archeologie beleid opgesteld.³ Uitgangspunt daarbij is het behouden van archeologische waarden in de grond (behoud in situ). Castricum onderschrijft daarmee het rijks- en provinciaal beleid en de geest van de Wet op de Archeologische Monumentenzorg (Wamz). De gemeente Castricum erkent daarbij:

- de wetenschappelijke betekenis van het Castricumse bodemarchief en het belang dat daaraan wordt gehecht door wetenschap/universiteit, rijk, provincie en amateur archeologen;
- de kwetsbaarheid van dit bodemarchief voor (met name) agrarische activiteiten en hoe hiermee om te gaan vanuit het belang van ruimtelijke ontwikkeling en normaal agrarisch gebruik.

De archeologische beleidskaart van de gemeente, inclusief de onderliggende kaarten en de toelichting (deel II) vormt de ruimtelijke onderbouwing van het gemeentelijke beleid inzake de omgang met het bodemarchief en de afweging van de verschillende in het geding zijnde belangen. Op basis van de beleidskaart kan al bij de voorbereiding van bodemingrepen rekening worden gehouden met de aanwezigheid van verwachte of bekende archeologische vindplaatsen (Alkemade 2011).

1.4.1 VERWACHTINGS- EN BELEIDSADVIESKAARTEN

De gemeente Castricum heeft een duidelijk omschreven archeologiebeleid met een beleidsnota archeologie (Alkemade 2011) en de daarbij behorende verwachtings- beleidsadvies- en maatregelen kaarten. In de beleidsnotitie worden de regels betreffende archeologie beschreven met het daarbij geldende regime. De waarden en verwachtingskaart geven aan in welk type landschappelijke zone een gebied ligt. Aan deze landschappelijke zone is in de maatregelenkaart een beleidsregel of categorie gekoppeld betreffende archeologie.

Waarden- en Verwachtingen kaart (Kaart 16, gemeente Castricum)

Het plangebied ligt in de Geolandschappelijke verwachtingszone 5 (Oer-IJ gebied)⁴. De gemeente Castricum heeft geen klassieke archeologische verwachting laten vaststellen in termen als: geen, laag, middel en hoog. Voor het vaststellen van een dergelijke verwachting moet een archeologisch bureauonderzoek worden uitgevoerd. Op basis van de voor deze risico inventarisatie bekeken bronnen en het beleid plus onderliggende stukken van de gemeente Castricum is het aannemelijk om te denken aan een 'middelhoge verwachting.' Deze 'verwachting' is gebaseerd op 'expert judgement' en is niet noodzakelijk om het plangebied en de gewenste ontwikkeling te toetsen aan het gemeentelijk beleid.

³ Alkemade, M., R.M. van Heeringen, K.Klees, 2011. Archeologiebeleid gemeente Castricum. Vestigia V08/1211, Amersfoort.

⁴ Kaart 16 Waarden en verwachting (Castricum 2011)

<http://www.castricum.nl/document.php?m=2&fileid=39441&f=c53fad69fd98fb2dd16da0f20d511224&attachment=1&c=53433>

Maatregelenkaart

Op de maatregelenkaart worden de verschillende zones, die in de gemeente gedefinieerd zijn, gekoppeld aan beleidsregels betreffende archeologie. Voor het plangebied, in zone 5, het Oer-IJ getijdengebied, geldt een beleidscategorie 4 met een ontheffingscriterium van 500 m² en verstoring dieper dan 40 cm. Dit houdt in dat er *geen* onderzoek vereist is als de verstoring kleiner dan 500 vierkante meter is of als de graafwerkzaamheden niet dieper gaan dan 40 cm onder het maaiveld.

	Legenda waarden- en verwachtingenkaart	Beleidscategorie maatregelenkaart	Ontheffingscriteria
Waarden	Provinciale archeologische monumenten	Categorie 1	Ontheffingsoppervlak: geen Ontheffingsdiepte: geen
	AMK-terreinen/ gewaardeerde vindplaatsen (waaronder historische kernen Castricum, Limmen, Bakkum en Akersloot)	Categorie 2	Onderzoeksverplichting indien plangebied groter is dan 100 m ² en diepte bodemingreep meer dan 40 cm -mv
Verwachtingen	Zone 1/8: duinenlandschap	Categorie 3	Onderzoeksverplichting indien plangebied groter is dan 100 m ² en bodemingreep dieper gaat dan 4 m +NAP (Indien het maaiveld reeds lager ligt dan 4 +NAP geldt diepte bodemingreep meer dan 40 cm – mv)
	Zone 2: strandwallen	Categorie 4	Onderzoeksverplichting indien plangebied groter is dan 500 m ² en diepte bodemingreep meer dan 40 cm -mv
	Zone 3: strandvlakten		
	Zone 4: overstoven strandwallen/strandvlakte met veen		
	Zone 5: Oer-IJ getijdengebied		
	Zone 6: kwelderlandschap op strandwallen		
	Zone 7: kwelderlandschap op veen		
	Zones 9, 10, 11: veenlandschappen		
	Zone 12: water en overige meerbodems	Categorie 5	Geen beperkingen
	Zone 13: de Noordzee, Alkmaardermeer, Stierop	Categorie 6	Vooronderzoek in overleg met Rijksdienst Cultureel Erfgoed
	Verstoord/opgegraven (geen verwachting meer)	Categorie 7	Geen beperkingen

Tabel 3:Tabel zones en ingrepen (Alkemade 2011 pag. 35).

1.5 ADVIES EN AANBEVELINGEN

Het plangebied is deels bebouwd en deze bestaande bebouwing zal verwijderd worden om nieuwbouw toe te passen. Van de huidige bebouwing is niet bekend wat daarvan de verstoring is in het gebied. Het gebied in zijn geheel heeft een omvang van 2250 m² (berekening op basis van aangeleverde GBKN bestand). Het gebouw zelf beslaat bij benadering 1200 m². De fundering, liggend op de palen, gaat volgens de geleverde tekeningen dieper dan 40 cm.

Voor het wel of niet verplicht zijn tot het uitvoeren van archeologisch vervolgonderzoek zijn de vrijstellingsomvang en diepte van belang. Is het gebied dat door de nieuwbouwactiviteiten verstoord wordt groter dan 500 m² en heeft de verstoring een diepte van meer dan 40 cm onder het maaiveld, dan is vervolgonderzoek vereist. Het ontwerp van het te realiseren complex overschrijdt beide gegeven criteria. Archeologisch vooronderzoek in het kader van de planvorming is daarmee verplicht voor dit project. In het beleid van de gemeente staat het vervolgonderzoek dat dan als eerste moet worden uitgevoerd als volgt omschreven (Alkemade 2011 pag. 79);

Verwachtingszone 5: Oer-IJ getijdengebied

Aard bodemarchief: getijdengebied Oer- IJ, deels stratigrafie

Kennisniveau: relatief hoog

Vooronderzoek: verkennende boringen terrein gesteldheid; boringen (deels) loodrecht op geologische structuur.

1.5.1 ADVIES

Het advies is om in overleg met de gemeente Castricum een archeologisch vooronderzoek te laten uitvoeren in de vorm van verkennende boringen conform het beleid van de gemeente Castricum. Eventueel kan als onderdeel van dit booronderzoek een archeologisch bureauonderzoek worden uitgevoerd. In het bureauonderzoek zal ook onderzocht moeten worden wat er al verstoord is door de huidige bebouwing.

Deze analyse behoort niet tot de reguliere archeologische onderzoekscyclus (Archeologische Monumenten Zorg, AMZ – Cyclus). Volgens deze cyclus zal, indien de plannen boven de vrijstellingseisen komen, eerst een archeologisch bureauonderzoek moeten worden opgesteld om als basis te dienen voor het verkennende booronderzoek.⁵ Deze risico-inventarisatie kan daarbij als basis dienen voor de inventarisatie van archeologische waarden. Het gemeentelijk beleid is recentelijk vastgesteld op basis van een bureauonderzoek. De opzet en diepgang van het gemeentelijk onderzoek voor dit plangebied lijken ruim voldoende om over te gaan tot een vooronderzoek door middel van boringen.

Indien besloten wordt dat een archeologisch bureauonderzoek toch noodzakelijk is, dan is het het overwegen waard om dit gecombineerd met het booronderzoek uit te voeren. Dit om het aspect archeologie tijdens de planvorming sneller te laten verlopen. Een dergelijk gecombineerd onderzoek dient vooraf de goedkeuring te hebben van de gemeente Castricum.

⁵ AMZ Cyclus, Bijlage 4 Archeologie beleid gemeente Castricum.

Bijlage 1 Literatuur

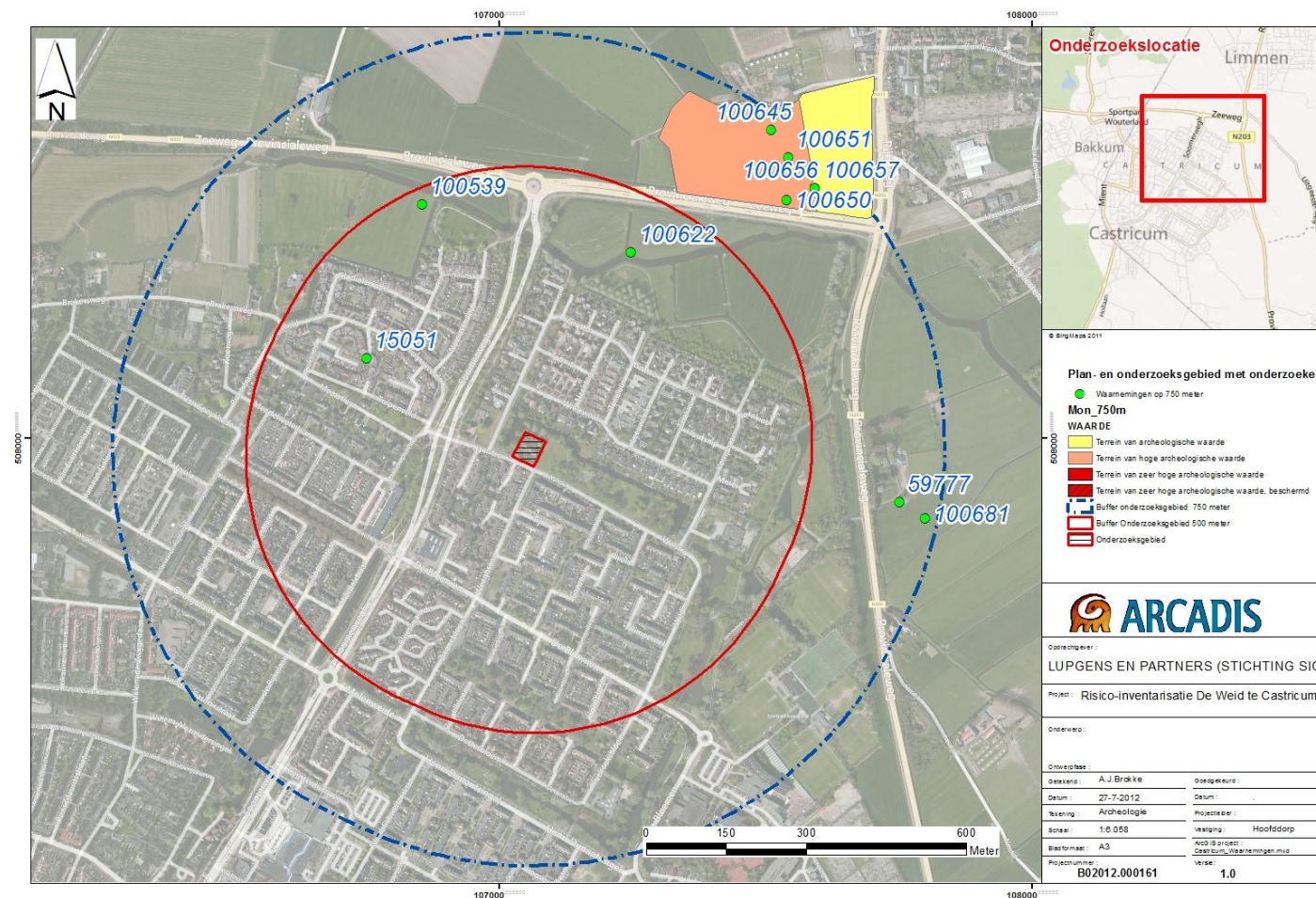
Ravesloot, C., & F.A. Perk, 1987. Ruilverkaveling LIMMEN-HEILOO, Een archeologische kartering, inventarisatie en waardering. RAAP Amsterdam.

Alkemade, M., R.M. van Heeringen, K.Kleks, 2011. Archeologiebeleid gemeente Castricum. Vestigia V08/1211, Amersfoort.

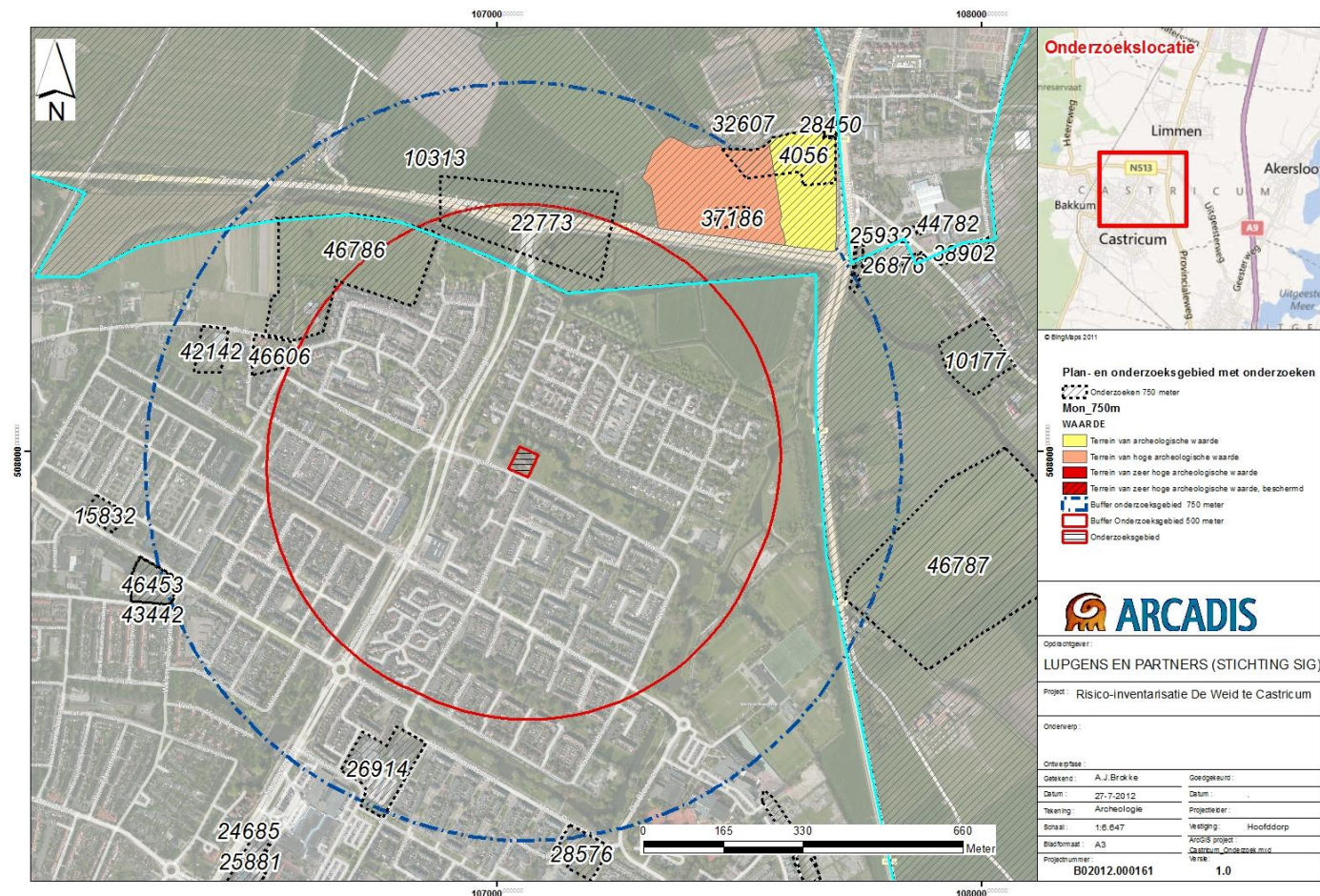
Gemeente Castricum Archeologie beleidsdocumenten;

http://www.castricum.nl/index.php?simaction=content&mediumid=2&pagid=64&bristukid=103&fontsize=12&bristukid=103&rubriek_id=136&stukid=53433

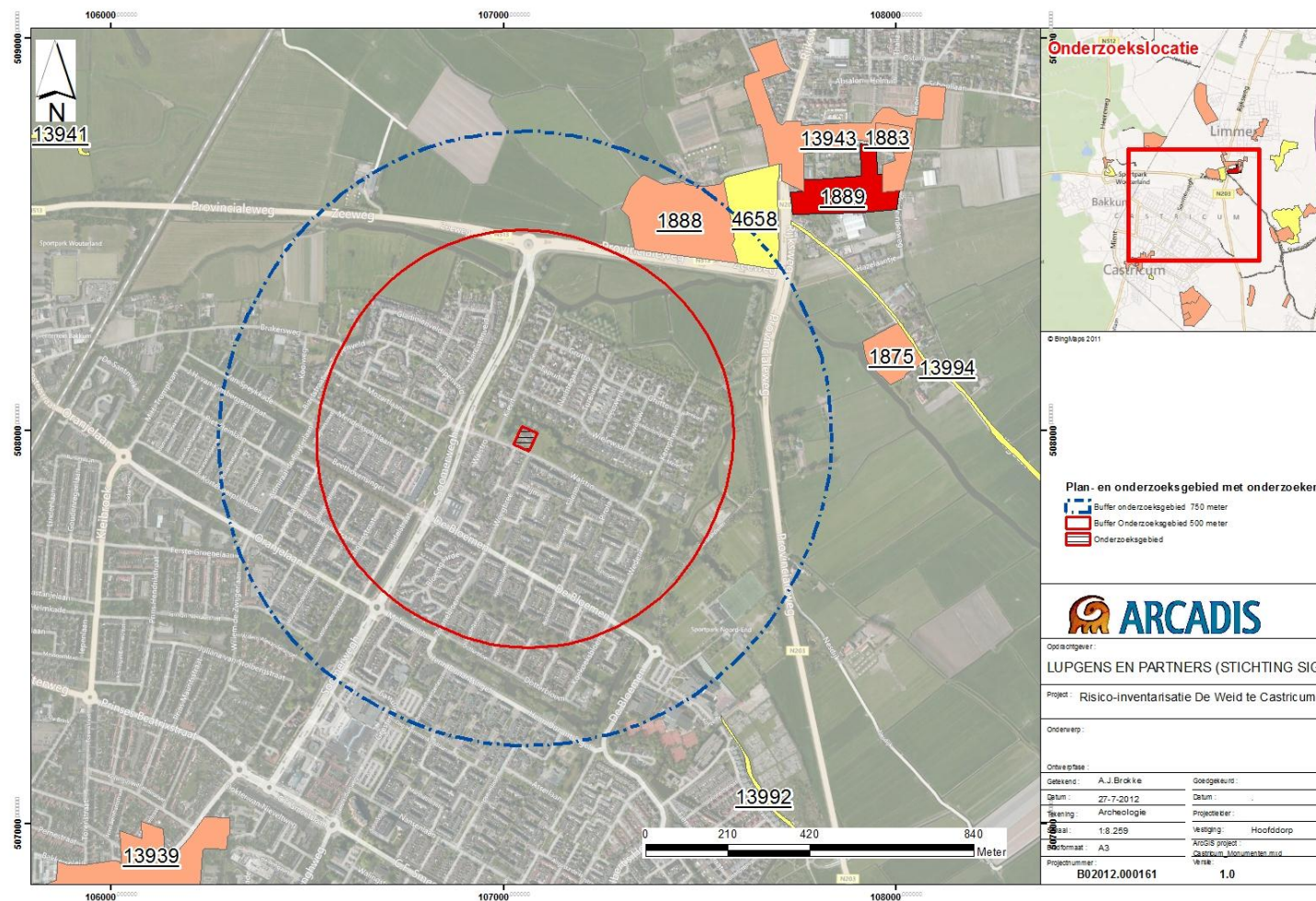
Bijlage 2 Waarnemingen

Bijlage 3 Plan en onderzoeksgebied

Bijlage 4 Archeologische monumenten (AMK Terreinen)

Colofon

RISICO-INVENTARISATIE DE WEID TE CASTRICUM

OPDRACHTGEVER:

Luggens en Partners (Stichting SIG)

STATUS:

Concept

AUTEUR:

drs. A.J. Brokke

GECONTROLEERD DOOR:

drs. M. Spanjer

VRIJGEGEVEN DOOR:

13 augustus 2012
076558654:0.4

ARCADIS NEDERLAND BV
Polarisavenue 15
Postbus 410
2130 AK Hoofddorp
Tel 023 5668 411
Fax 023 5611 575
www.arcadis.nl
Handelsregister 9036504

©ARCADIS. Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitzonderingen door de wet gesteld, mag zonder schriftelijke toestemming van de rechthebbenden niets uit dit document worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, digitale reproductie of anderszins.